

Priznanje zlata hruška v kategoriji izvirna slovenska mladinska leposlovna knjiga

Pasje poletje / Gaja Kos. Ilustrirala Ana Zavadlav. Miš, 2024.

Utemeljitev strokovne komisije:

Slikanica *Pasje poletje* avtorice Gaje Kos in ilustratorke Ane Zavadlav je izviren, svež in duhovit prispevek k sodobni slovenski mladinski leposlovni produkciji. Knjigo odlikujejo inovativna zasnova, večplastnost in igriv nagovor mladih bralcev, zaradi česar izstopa iz povprečja in odpira nove poti v razumevanju in doživljanju slikanice kot umetniškega medija. Leta 2024 je prejela priznanje za posebno nagrado Kristine Brenkove »nove poti«.

Že v uvodnem nagovoru je zapisano, da je »tale knjiga čisto narobe«, s čimer pritegne bralca in ga takoj postavi v dejavno vlogo. Bralec se znajde v prostoru, kjer nič ni samoumevno in kjer mora sodelovati, opazovati in primerjati, da sestavi pomen celote. Avtorica tako že na začetku pretrese ustaljena pričakovanja glede tega, kaj slikanica je, in mladega bralca povabi k igri z besedilom, ilustracijami in lastno domišljijo.

Pasje poletje pripoveduje dve zgodbi hkrati: linearno besedilno zgodbo, ki teče v krajših odstavkih na spodnjem delu vsakega razpona strani, in bogato vizualno zgodbo, ki se razpira na dvostranskih ilustracijah Ane Zavadlav. Ta dvojnost ni naključna ali zgolj okrasna, temveč nosi bistveno estetsko in spoznavno funkcijo. Besedilo in ilustracija si ne stojita nasproti, temveč sta enakovredna pripovedovalca, ki ustvarjata dve paralelni pripovedi. Bralec se sproti odloča, kateri bo sledil in kako ju bo povezal. Prav v tem razkoraku med besedo in podobo nastaja humor, napetost in radovednost, ki poganjajo bralčevo doživljanje.

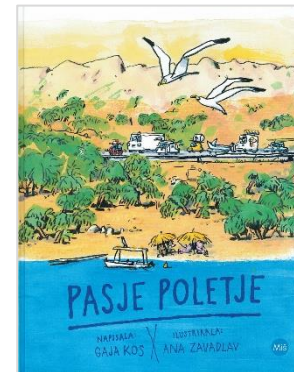
Zelo kmalu na začetku zgodbe postane jasno, da se nekaj ne ujema: besedilo govori o žabi in delfinu, ilustracija pa prikazuje pujsa (slikanica ponuja tudi nekaj besednih iger: delfin in žabica kot živali ter delfin in žabica kot plavalni tehniki). Ta preiščena nedoslednost ustvarja interaktivno dinamiko, ki otroke spodbuja k opazovanju, raziskovanju in primerjanju. Bralec ni zgolj pasiven sprejemnik zgodbe, temveč postane njen soustvarjalec – išče razlike, sestavlja pomen in ustvarja hipoteze, zakaj se zgodba ne ujema.

Takšna zasnova spodbuja razvoj kritičnega mišljenja, domišljije in zmožnosti interpretacije. Otroci se učijo, da zgodba ni enoznačna in da se resničnost lahko kaže na več načinov. To je izjemno dragocen bibliopedagoški potencial knjige, saj jo lahko uporabimo kot iztočnico za pogovor o razlikah med besedo in podobo, o tem, kako delujejo pravljice, ali celo o tem, kaj je umetniška svoboda.

Jezik Gaje Kos je preprost, neposreden in razumljiv, a hkrati duhovit in večplastno učinkovit. Avtorica besedila ne poskuša zgoščati z metaforiko ali ga poetično okraševati, temveč ohranja ritem, ki je lasten otroškemu poslušanju in gledanju. Kratki, jasni stavki ustvarjajo prijeten tok branja, hkrati pa delujejo kot oporne točke, na katere se nasloni vizualna zgodba. Prav ta kombinacija preprostosti in humornega razhajanja z ilustracijo ustvarja dodatno dimenzijo pomena.

Ilustracije Ane Zavadlav so izčiščene, pregledne in polne detajlov, ki vabijo k opazovanju in večkratnemu listanju. Ujamejo lahko poletno vzdušje, polno morja, sonca, športnih dejavnosti, sladoleda, toplih barv in počitniškega razpoloženja. Obenem subtilno vpeljujejo elemente, ki zgodbo preoblikujejo in nadgrajujejo. Ilustracije so večplastne, saj se skozi knjigo njihova kompleksnost stopnjuje – vedno več je detajlov, prizori postajajo gostejši in bolj dinamični, kar ustreza naraščajočemu občutku, da se v zgodbi nekaj dogaja, da se položaj zapleta. To ustvarja sinestetično doživetje, saj besede in podobe skupaj učinkujejo na več čutov in ustvarjajo občutek prisotnosti v zgodbi.

Knjiga je oblikovno dodelana in preiščena: trda vezava, prijeten format za branje in listanje, skladna postavitev besedila in slike. Vse plasti – jezik, ilustracija, oblikovanje – so usklajene v harmonično celoto, kar daje knjigi visoko estetsko vrednost.

Tematsko se *Pasje poletje* povezuje z univerzalno izkušnjo poletja ob morju: vročina, ladjice, igre v vodi, sproščeno preživljanje prostega časa. To otroku omogoča hitro identifikacijo, saj mu je prizorišče znano in domače. Hkrati pa knjiga preseže raven vsakdanjega prizora, saj jo s preigravanjem resničnosti in fantazije dvigne na raven umetniškega raziskovanja.

Primerna je tako za individualno kot skupno družinsko branje, prav tako ima močan potencial za uporabo v vrtcih in šolah. Lahko je izhodišče za ustvarjalne dejavnosti, kot so risanje lastnih ilustracij, izmišljanje novih besedil, pogovor o razmerju med resničnostjo in domišljijo, celo o tem, kdo in kako ustvarja knjige. Zaradi svoje večplastnosti in odprtosti knjiga omogoča različne ravni doživljanja: mlajši bralci bodo uživali v humorju in barvitih podobah, nekoliko starejši pa bodo zaznali igro z besedo in sliko ter odprta vprašanja, ki jih knjiga ponuja.

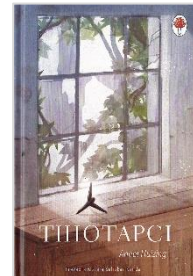
Pasje poletje je zato slikanica, ki ne le razveseljuje, ampak tudi odpira prostor za razmislek ter spodbuja razvoj bralnih veščin ter domišljije. Je delo, ki se poigrava z ustaljenimi zakonitostmi žanra, v ospredje postavlja bralca in ga vključuje v proces ustvarjanja pomena. To je eden ključnih razlogov, da si knjiga zasluži priznanje zlata hruška v kategoriji izvirna slovenska mladinska leposlovna knjiga.

Priznanje zlata hruška v kategoriji prevedena mladinska leposlovna knjiga

Tihotapci / Annet Huizing. Prevedla Mateja Seliškar Kenda. Zala, 2024.

Utemeljitev strokovne komisije:

Roman *Tihotapci* (org. *Het Pungelhuis*) nizozemske pisateljice Annet Huizing je v slovenščino prevedla Mateja Seliškar Kenda, izdala ga je založba Zala leta 2024. Zgodba spremlja najstnika Oleja, ki po dedkovi smrti podeduje staro hišo – kraj, kjer se skriva veliko več kot le zapuščina. Na družinskem posestvu se začnejo razkrivati zamolčane skrivnosti iz preteklosti, ki so dolgo oblikovale družinske odnose, pa tudi posamezne člane družine. V ospredje stopijo teme o odnosih posameznikov in v skupnosti, dediščini, travmah, identitetah, sprejemanju drugačnosti, pa tudi zgodovinski kontekst tihotapljenja masla na meji med Nizozemsko in Belgijo v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja.

Mladinski roman prefinjeno povezuje osebno in zgodovinsko zgodbo ter hkrati bralca povabi k razmisleku o tem, kaj je v življenju res pomembno. *Tihotapci* so že mednarodno prepoznani kot delo izjemne kakovosti, leta 2022 so prejeli prestižno nagrado Thea Beckmanprijs za najboljši zgodovinski roman za mladino. Slovenski prevod je tako pomemben prispevek k mladinskemu leposlovju, saj omogoča, da tudi domači bralci doživijo zgodbo, ki hkrati razburja, poučuje in čustveno nagovarja.

Posebnost nizozemskega romana *Tihotapci* je preplet zgodovinskih dogodkov in intimne družinske zgodbe, ki se skozi vsebino skrivnostno razpleta. Dogajanje je postavljeno v južno nizozemsko pokrajino, na obmejno območje, ki je bilo v povojnem času znano po tihotapljenju masla. Zgodovinski okvir zgodbo naredi večplastno, bralec se sreča z manj znanim delom evropske zgodovine in hkrati spoznava, kako so ekonomske in politične razmere vplivale na vsakdanje življenje ljudi. A zgodovinska dimenzija nikoli ne zasenči osebne plati pripovedi. Središče romana so tudi družinski odnosi: Ole, njegov oče Piet, mama Lena, stric Arie, ki ima motnjo v duševnem razvoju, in prijateljica Anastazija iz družine priseljencev. Vsak izmed njih predstavlja en kos sestavljanke, ki se postopoma razkriva. Skrivnosti iz preteklosti, ki so dolgo bremenile družino, se skozi zgodbo postopoma odkrivajo in vplivajo na ožjo in širšo skupnost.

Prvoosebna pripoved Oleja omogoča neposreden in čustveno resonančen vpogled v dogajanje. Bralec spremlja njegovo notranjo rast in razmišljanje, s tem pa se krepi identifikacija in sočutje. Zgodba je tekoča, slog jasen, preprost in hkrati literarno izbrušen. Čeprav obravnava težke teme, v njej nikoli ne zmanjka topline in humorja, ki delujeta kot protiutež napetosti.

Posebna vrednost romana je v njegovi sporočilnosti. Gre za pripoved, ki izpostavlja pomen razkrivanja družinskih skrivnosti in odpiranja pogovora. Čeprav so družinske zgodbe pogosto boleče in jih poskušamo skrivati, jih prav razkritje osvobodi njihove teže. Ko se skrivnosti razkrijejo in jih okolica sprejme, temačnost izgubi svojo moč. Knjiga sporoča, da ljudje v sebi nosimo notranji kompas in da smo sposobni razumeti veliko več, kot morda mislimo.

Zgodba ni zgolj introspektivna, temveč je tudi razburljiva in napeta. Prizori tihotapljenja masla, nevarnih prehodov čez mejo in tihih dogovorov po vaseh dodajo pustolovski element, ki mladega bralca pritegne in ga drži v napetosti. Knjiga zato ni le zgodovinska in psihološka pripoved, temveč tudi prava pustolovščina, ki spominja na najboljše romane za mlade, kjer se osebna rast prepleta z napetimi dogodki.

Prevod Mateje Seliškar Kenda ohranja vse te plasti in jih naravno prenese v slovenski jezikovni in kulturni prostor. Slovenski bralec dobi občutek, da zgodba kljub geografski oddaljenosti zadeva univerzalne teme – družino, ljubezen, preživetje, sodelovanje.

Knjiga bogati slovensko mladinsko leposlovje in prispeva k oblikovanju bralcev, ki znajo razmišljati kritično, sočutno in odgovorno. S svojo literarno, zgodovinsko in etično vrednostjo pomembno prispeva k razvoju mladinskega bralstva ter odpira prostor za pogovor o temah, ki so univerzalne, globoko človeške in nujno potrebne v današnjem svetu, zato si knjiga zasluži priznanje zlata hruška v kategoriji prevedena mladinska leposlovna knjiga.

Priznanje zlata hruška v kategoriji prevedena mladinska poučna knjiga

Invazija požrešnih spodnjic! / Napisala in ilustrirala Elise Gravel. Prevedla Mina Mušinović. Pipinova knjiga, 2024.

Utemeljitev strokovne komisije:

Knjiga *Invazija požrešnih spodnjic!* avtorice Elise Gravel je izjemno kakovostno mladinsko poučno delo, ki združuje strokovno vsebino, inovativno obliko in jasen pripovedni slog. Namenjena je tako mlajšim kot starejšim bralcem, ki se vse pogosteje srečujejo z različnimi digitalnimi vsebinami, med katerimi so tudi lažne novice, zavajajoče informacije in teorije zarot. V času, ko digitalna pismenost postaja nepogrešljiva veščina, knjiga bralcem ponuja orodja za kritično razmišljanje in samostojno presojo informacij. Elise Gravel spretno povezuje resnost tematike z duhovitostjo in ilustrativnim slogom, ki mladim omogoča razumeti kompleksen svet informacij na zabaven in dostopen način. Knjiga je razdeljena na šest poglavij: Kaj so lažne novice?, Zakaj si ljudje izmislijo novice?, Zakaj so zavajajoče informacije tako nevarne?, Kaj se zgodi, ko se lažne novice preveč razširijo?, Zakaj verjamemo lažnim novicam? In Kako ločimo resnične novice od lažnih?.

Glavna prednost knjige je njena aktualna vsebina, ki obravnava ključne problematike digitalnega sveta: prepoznavanje lažnih novic, dezinformacij in teorij zarote. Avtorica sistematično pojasni, kaj so lažne novice, kako nastajajo, kdo jih širi in zakaj ter kako lahko posameznik razlikuje med resničnimi in zavajajočimi informacijami. Poseben poudarek je na medijski pismenosti, kjer bralci spoznajo osnovna

načela preverjanja virov, kritičnega mišljenja, razlikovanja med mnenjem in dejstvom ter prepoznavanja manipulacije z informacijami. Knjiga na preprost in razumljiv način opiše tudi psihološke vidike prejetja informacij, kot je nagnjenost k potrditvenim pristranskostim, kar je pomemben del razumevanja, zakaj ljudje verjamejo lažnim novicam. Poleg tega knjiga opozarja na družbene posledice dezinformacij, kot so zmanjšano zaupanje v znanost in strokovnjake, širjenje predsodkov in manipulacija javnega mnenja. Takšna vsebina je ključna za vzgojo kritičnih in odgovornih državljanov ter za spodbujanje strpne, informirane družbe.

Ena od izjemnih značilnosti knjige je njena vizualna oblika, ki združuje elemente infografike in stripa. Likovni jezik je preprost in neposreden, z jasno barvno paletno, ki je prilagojena ciljni skupini. Takšna vizualna podpora omogoča, da bralec lažje osvoji kompleksne informacije in jih predstavi v kontekstu digitalnega sveta. Format knjige spominja na tablico, kar dodatno podpira občutek sodobnega, digitalno povezanega okolja, hkrati pa omogoča intuitivno navigacijo med vsebinami.

Ilustracije, zaobljeni vogali in preiščena grafična zasnova prispevajo k dostopnosti in privlačnosti knjige. Likovni jezik pušča prostor vsebini, da pride do izraza, kar omogoča, da se bralec osredotoči na sporočilo knjige. Takšna vizualna strategija olajša razumevanje tudi zahtevnejših tem in omogoča, da bralci dejavno sodelujejo pri branju ter lažje prepoznavajo ključne informacije.

Besedilo knjige je strokovno natančno, hkrati pa dostopno in humorno. Humor deluje kot most do mladih bralcev in omogoča lažji vstop v kompleksno tematiko. Avtorica jasno razlikuje med mnenjem in znanjem ter mladim bralcem pomaga razumeti, kdaj gre za preverljive informacije in kdaj za subjektivne interpretacije ali teorije zarote. Tak pristop uravnatežuje resnost vsebine s privlačnostjo, ki jo zahteva mladinska literatura.

Zaradi didaktičnih vidikov je uporabna tudi v pedagoškem kontekstu. V šolski prostor vstopa kot didaktični pripomoček za uresničevanje digitalnih ciljev in se lahko vpenja v šolske dejavnosti obveznega in razširjenega programa. Bralcem ne le posreduje informacije, temveč jih uči, kako kritično ocenjevati vsebine, prepoznati manipulacijo in razviti samostojno presojo. Knjiga spodbuja tudi etične vidike uporabe informacij, kar je ključnega pomena za razvijanje odgovornega digitalnega državljanstva. Prav zaradi tega prispeva k razvoju vrednot, kot so strpnost, spoštovanje znanosti, razumevanje in empatija do drugih, hkrati pa krepi občutek posameznikove odgovornosti za širjenje informacij.

Invazija požrešnih spodnjic! Elise Gravel je mladinska poučna knjiga, ki združuje strokovno vsebino, inovativno obliko, pedagoško vrednost in vizualno privlačnost. S svojo aktualno tematiko, dostopnim jezikom, preiščeno vizualno zasnovo in uravnateženim pristopom k resnosti in humorju predstavlja kakovostno delo, ki si zasluži priznanje zlata hruška v kategoriji prevedena mladinska poučna knjiga. Knjiga ne le informira, ampak opolnomoči mlade bralce, da razvijejo kritično mišljenje, razumevanje digitalnega okolja in odgovorno ravnanje z informacijami, kar je v sodobni družbi neprecenljivo.